
This is the **published version** of the master thesis:

Gros Muñoz, Gerard; Pérez Francesch, Joan Lluís, Dir. La veracitat periodística com a garantia de seguretat a la Unió Europea. 2024. (Màster Universitari en Integració Europea)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/306205>

under the terms of the license

TREBALL DE FINAL DE MÀSTER

LA VERACITAT
PERIODÍSTICA
COM A GARANTIA
DE SEGURETAT A
LA UNIÓ EUROPEA

Màster en Integració Europea
Facultat de Dret
Universitat Autònoma de Barcelona

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Alumne: Gerard Gros Muñoz

Tutor: Joan Lluís Pérez Francesch

Dipositat el dia 21 de juny de 2024

Paraules clau

Desinformació; seguretat; veracitat informativa; llibertat de premsa; xarxes socials

Resum

La seguretat és sempre un dels objectius principals que busca protegir qualsevol estat o organització internacional, com la Unió Europea. Aquesta seguretat, tanmateix, pot veure's afectada per determinades pràctiques, com és el cas de la desinformació. És per això que en els darrers anys des de les institucions europees s'ha posat èmfasi a intentar abordar aquesta problemàtica a través de diferents mesures i l'aprovació de nova legislació que pot contribuir-hi, com la Digital Services Act. De la mateixa manera, en aquesta tasca també hi tenen importància altres actors, com els mitjans de comunicació i les xarxes socials, que han de vetllar perquè la informació que hi publiquen sigui verídica. Si la informació falsa es difon, pot tenir importants efectes en la seguretat i en les societats democràtiques. En aquest treball s'analitzaran alguns casos i mesures preses per part de la Unió Europea per mitigar la desinformació i vetllar perquè la ciutadania rep informació veraç i l'efecte que això pot tenir en la seguretat del bloc comunitari.

Key words

Disinformation; security; informative veracity; freedom of the press; social media

Abstract

Security is always one of the main objectives that any state or international organization, such as the European Union, seeks to protect. However, security can be affected and undermined by certain practices, such as disinformation. This is why, in recent years, the European institutions have tried to address this problem through different measures and the passing of new legislation that can contribute to it, such as the Digital Services Act. In the same way, other actors have an important role in this task, such as the media and social networks, who must ensure that the information they publish is truthful. If false information is disseminated it can have significant effects on security and democratic societies. This work will analyze some cases and measures taken by the European Union to mitigate disinformation and ensure that citizens receive truthful information and the effect this can have on the security of the bloc.

Índex

1- Introducció	4
2- La llibertat de premsa i la veracitat periodística: Dos elements bàsics en democràcia	6
3- La seguretat: una qüestió nacional i també europea	9
4- La lluita de la Unió Europea contra la desinformació com a garantia de seguretat	14
4.1- La Digital Services Act.....	14
4.2- L'acció dels Estats Membres contra la desinformació	16
4.3- La desinformació russa i xinesa.....	18
4.4- Afectacions de la desinformació al Parlament Europeu	21
4.5- Pseudomitjans i desinformació a les xarxes socials	23
5- Conclusions.....	26
6- Bibliografia	28
6.1- Treballs acadèmics	28
6.2- Documents dels Estats Membres (Ordenament Jurídic, Serveis de Seguretat i Intel·ligència...)	29
6.3- Documents de la UE (Legislació, informes, comunicats...).....	30
6.4- Mitjans de comunicació	31
6.5- Altres documents i enllaços	32
7-Annex.....	33

1- Introducció

La llibertat de premsa ha estat sempre un dels puntuals de qualsevol democràcia liberal, incloent-hi les de la Unió Europea. Malgrat que no està present explícitament als tractats de la Unió Europea, sí que ho està en les constitucions dels estats membres i es pot dir que és una llibertat que gaudeix d'un estat de salut relativament bo a escala del bloc comunitari, malgrat que a països com Hongria, Itàlia o Grècia ha empitjorat en els darrers anys. Tanmateix, que existeixi llibertat de premsa no implica que tot el que es publicui sigui cert, i això pot afavorir a la desinformació interessada, que pot tenir conseqüències molt greus per a qualsevol democràcia i sobre l'opinió pública. En els darrers anys, de fet, els casos i campanyes de desinformació han anat en augment i s'han intensificat, i especialment per part de tercers actors com poden ser la Xina o Rússia, que volen aconseguir influència i establir la seva posició en qüestions com per exemple la Guerra d'Ucraïna. En l'àmbit domèstic dels estats membres cada cop també és més fàcil creuar-se amb informacions de dubtosa veracitat. A més, la cada cop major diversitat de canals, especialment de xarxes socials com TikTok o X (abans Twitter), afavoreixen un abast major i molt més ràpid d'aquests missatges o continguts, la qual cosa és també molt perillosa. Per tant, és molt important investigar en aquest àmbit per poder tenir clar què suposa la desinformació i per dissenyar campanyes o maneres per a fer-li front.

Tot plegat pot influir a legitimar certes posicions i discursos, estigmatitzar certs col·lectius, polaritzar la societat i en definitiva pot afectar decisivament a l'hora de votar, que és l'expressió màxima de qualsevol democràcia consolidada. Aquestes ingerències també poden obrir escletxes a la seguretat i inestabilitat dels estats i en conseqüència de la mateixa Unió Europea. Això es veu sobretot quan les societats ja estan molt polaritzades, com demostren casos d'agressions a diversos polítics a Alemanya o l'intent de magnicidi del primer ministre d'Eslovàquia, Robert Fico. És per això que s'ha d'actuar de manera contundent per reduir, atacar o mitigar aquesta desinformació per assegurar un funcionament democràtic i correcte del sistema polític de la Unió Europea i dels seus estats membres. De fet, això ja s'està fent a diversos nivells dins la Unió Europea, i és això el que analitzaré en aquest treball, com s'està actuant a la Unió Europea per garantir la veracitat periodística i com això té relació amb afavorir una major seguretat dins del bloc i dels estats que el formen.

Aquest treball busca confirmar aquesta relació entre veracitat informativa i seguretat, és a dir si com més es garanteix la veracitat informativa i més es combat la desinformació, més es garanteix la seguretat dins el mateix territori i sistema de la Unió Europea i els seus estats membres. Per fer-ho, s'analitzaran

diverses mesures legals i iniciatives d'actuació que s'han pres a escala comunitària, especialment durant la darrera legislatura (2019-2024), i també per part d'alguns estats membres com França o Espanya per combatre la desinformació i en conseqüència garantir una major seguretat dins dels seus territoris a partir d'aquestes accions. Per tant, aquest treball s'estructurarà de la següent manera per tal d'abordar correctament cada qüestió. En primer lloc, els dos primers apartats se centraran a posar una mica de context i definir de manera més detallada els principals conceptes sobre els quals gira aquesta tesi, que són la llibertat de premsa, la veracitat periodística i la seguretat. Un cop s'hagin deixat clars aquests conceptes es passa a anomenar i analitzar diverses de les mesures preses o lleis adoptades per la Unió Europea per tal d'actuar contra la desinformació i, per tant, per garantir la seguretat en aquest àmbit i a escala general a partir d'aquestes actuacions, per acabar finalment amb les conclusions d'aquest treball i un breu annex reflexionant sobre els límits que poden tenir les institucions públiques per limitar determinats esdeveniments justificant-ho amb l'argument que es fa per garantir la seguretat, a partir d'un cas recent que ha tingut lloc a Bèlgica.

Per finalitzar aquesta introducció cal esmentar que he intentat vincular el màxim possible aquest treball amb l'actualitat i amb casos i informacions recents, perquè sigui el més vigent possible i el més relacionat possible amb la meva formació periodística. Considero que era important fer-ho també tenint en compte que aquest treball tracta qüestions que van canviant i estan evolucionant de manera ràpida i constant i que ho continuaran fent en els pròxims anys.

2- La llibertat de premsa i la veracitat periodística: Dos elements bàsics en democràcia

La llibertat de premsa ha estat des de la consolidació de les democràcies liberals, a la segona meitat del segle XIX, un dret fonamental garantit per les constitucions i sistemes legals de molts països. A Europa, diversos països hi posen èmfasi en les seves lleis. És per exemple el cas de la República Francesa, que el 29 de juliol de 1881 va promulgar una llei sobre la llibertat de premsa, i que, malgrat anar patint canvis encara s'utilitza avui dia. També la Constitució de Bèlgica, també vigent actualment i que data del 1831, estableix la llibertat de premsa com una de les llibertats fonamentals. El text resa que «la premsa és lliure; la censura no podrà establir-se»¹.

Però si ens fixem en definicions constitucionals respecte a la llibertat de premsa, una de les més destacables és la que fa la Constitució espanyola. A l'article 20.1, secció a, estableix la llibertat «a expressar i difondre lliurement els pensaments, les idees i les opinions mitjançant la paraula, l'escrit o qualsevol altre mitjà de reproducció»². A part d'això, estableix un altre punt remarcable en aquest mateix article 20.1, secció d: «Es reconeix i es protegeix el dret a comunicar o rebre lliurement informació veraç per qualsevol mitjà de difusió. La llei regularà el dret a la clàusula de consciència i al secret professional a l'exercici d'aquestes llibertats»³. És a dir, d'alguna manera la Constitució espanyola relaciona la llibertat de premsa amb la difusió d'informació veraç. Aquesta darrera definició té en compte, doncs, que pot haver-hi informació no veraç o falsa.

El fenomen de la informació falsa i la *desinformació* s'ha intensificat en els darrers anys, tot i que com destaquen García-Marín i Salvat Martinrey, no constitueix un fenomen exclusiu del nostre temps (García-Marín; Salvat Martinrey, 2021). Relacionat amb aquesta desinformació, en els darrers anys s'ha vist també un creixement destacat de les anomenades *junk news*, que són informacions que, sense ser necessàriament falses, tenen com a objectiu perseguir una agenda ideològica o política determinada. (García-Marín; Salvat Martinrey, 2021). Diferents estudis estan d'acord en assenyalar que el fenomen general de la desinformació moderna es considera iniciat la segona meitat d'aquest mateix 2016,

¹ CHAMBRE DES REPRESENTANTS “*La Constitution Belge*” títol II, Art. 25. 17 de febrer de 1994 (consultat per últim cop el 17 de juny de 2024)

² BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO “*Constitución Española*” títol 1, capítol segon, Art. 20.1, secció a. 29 de desembre de 1978 (consultat per últim cop el 17 de juny de 2024)

³ Íbid. secció d (consultat per últim cop el 17 de juny de 2024)

coincidint amb la campanya presidencial als Estats Units que va guanyar Donald Trump (Mayoral, Parratt, Morata; 2019) i també amb el referèndum del Brexit al Regne Unit aquell mateix any.

Els mateixos autors, citant a Journell, Allcott i Gentzkow, asseguren també que el fenomen té sens dubte a veure amb les noves possibilitats de distribuir continguts de manera massiva a través d'internet. I el que és més important: tenia a veure amb el fet que aquesta publicació massiva de continguts no necessàriament es feia ja a través dels mitjans de comunicació clàssics (Mayoral, Parratt, Morata; 2019). Noves eines, especialment les xarxes socials, s'han convertit en fonamentals per difondre desinformació de tota mena a través de textos, imatges, vídeos, mems o bots, com destaquen Alice Marwick i Rebecca Lewis (2017). Aquí també hi juga un paper més important la intel·ligència artificial. Els desenvolupaments en intel·ligència artificial han ampliat encara més les possibilitats de manipular textos, imatges, àudios i vídeos, amb els dos últims tipus de contingut cada cop més realistes (Bontridder; Pouillet; 2021).

A més, com assenyalen Colomina, Sánchez Margalef i Youngs (2021), les campanyes de desinformació són cada cop més sofisticades i microorientades, mitjançant estratègies de màrqueting que utilitzen les dades de les persones per segmentar-les en grups reduïts, proporcionant així aparentment contingut a mida. En aquest context, hi juguen també un paper fonamental els algorismes que regeixen aquestes plataformes. Les maneres en què els algorismes governen directament el flux de notícies i informació, fan inferències a partir de grans conjunts de dades per determinar les preferències dels usuaris i ofereixen missatges microorientats plantegen diversos problemes d'interès públic crítics (Hoffmann, Taylor i Bradshaw; 2019).

Això implica també, en conseqüència, que qualsevol persona amb un compte de xarxes socials pot crear i difondre desinformació: governs, empreses, altres grups d'interès o individus (Colomina, Sánchez Margalef, Youngs; 2021). En aquest context es pot fer una distinció general entre qui fabrica la informació i qui s'encarrega de difondre-la. D'una banda, doncs, els *instigadors* (directes o indirectes) són els que creen els continguts i els agents ('influencers', persones, funcionaris, grups, empreses, institucions) són els encarregats de difondre les falsedats (Colomina, Sánchez Margalef, Youngs; 2021). Amb tot plegat, es pot assegurar, doncs, que la desinformació és una eina perillosa que pot contribuir fins i tot a drets tan bàsics com, entre altres, el dret a la llibertat de pensament i el dret a tenir opinions sense interferències o el dret a la intimitat (Colomina, Sánchez Margalef, Youngs; 2021). En definitiva, com

indiquen els mateixos autors, la desinformació disminueix la qualitat democràtica. Minva la confiança en les institucions democràtiques, distorsiona els processos electorals i fomenta l'incivisme i la polarització en línia (Colomina, Sánchez Margalef, Youngs; 2021).

A escala de la Unió Europea es pot dir que la *llibertat de premsa* gaudeix d'un estat de salut bastant bo, si es compara amb la situació en l'àmbit global. Entre els deu primers classificats de la llista del 2024 de Reporters sense Fronteres sobre llibertat de premsa, vuit dels països presents són de la Unió Europea (Dinamarca, Suècia, Països Baixos, Finlàndia, Estònia, Portugal, Irlanda i Alemanya, per aquest ordre).⁴ No obstant això, el mateix informe també destaca els retrocessos en aquesta matèria a països del bloc com Hongria, Eslovàquia, Grècia, Malta o Itàlia. Malgrat que cada país respecti la llibertat de premsa en la legislació, mai ha existit una normativa d'abast europeu per garantir la llibertat de premsa. Ni tan sols el mateix Tractat de la Unió Europea fa esment en cap moment a la llibertat de premsa, d'informació o a rebre informació verídica per part dels mitjans de comunicació. Pel que fa a la desinformació, les institucions europees i els estats membres, han començat a fer alguns esforços i a crear algunes eines per assegurar la veracitat dels continguts que es publiquen o per desmentir aquells que siguin falsos o mitges veritats. Com es destaca des de la Comissió Europea, les campanyes de desinformació a gran escala són un repte important per a Europa i requereixen una resposta coordinada dels països de la UE, les institucions de la UE, les plataformes en línia, els mitjans de comunicació i els ciutadans de la UE (Comissió Europea; 2022). Per tant, són molts els actors que han d'estar implicats per garantir la veracitat de les informacions i no caure en els paranys de la desinformació.

⁴ REPORTEROS SIN FRONTERAS, “*Clasificación del 2024*”; 2024 (Consultat per últim cop el 22 de maig de 2024)
Pàgina 8 de 34

3- La seguretat: una qüestió nacional i també europea

La seguretat dels estats ha estat sempre una de les grans preocupacions dels governants. Aquesta *seguretat nacional* inclou la defensa de qüestions més físiques, com les fronteres per exemple, i alhora de qüestions més abstractes, com la cultura o uns determinats valors. Com resumeix Caudle, la seguretat nacional sembla centrar-se en la preservació d'allò que fa únic a un país, i això inclou els intangibles de la seva cultura, així com el que hi ha físicament dins de les seves fronteres (Caudle; 2009). Amb aquest objectiu, la majoria d'estats i governs han creat els seus propis organismes de seguretat nacional, com per exemple el Departament de Seguretat Nacional a Espanya o la Sûreté de l'État a Bèlgica, per citar-ne alguns exemples. De la mateixa manera, la Unió Europea també té el seu propi cos, la European Security Union.

La European Security Union i els departaments de seguretat nacional dels estats membres han compartit les mateixes prioritats en els darrers anys, segons s'extreu dels informes que aquestes agències publiquen anualment. Entre aquestes destaquen qüestions com per exemple la lluita contra ingerències estrangeres, contra el terrorisme, els extremismes polítics i religiosos o el crim organitzat. Així mateix, i especialment des de l'esclat de la pandèmia de la covid-19 i de la Guerra d'Ucraïna iniciada el 2022, la desinformació i les *amenaces híbrides* han agafat cada cop més protagonisme.

Dins del concepte *amenaces híbrides* s'hi inclouen diverses pràctiques com la instrumentalització de l'alimentació, la migració irregular, l'energia i la llei, així com el que es coneix com a *Manipulació i interferència d'informació estrangera* (FIMI, segons les seves sigles en anglès)⁵. Per tant, una amenaça híbrida es pot definir com el fenomen resultant de la convergència i interconnexió de diferents elements que, en conjunt, constitueixen una amenaça més complexa i multidimensional (Pawlak; 2015). Dins d'aquest ampli concepte a més, se'n poden identificar d'altres més concrets, com el de guerra híbrida o el de conflicte híbrid. D'una banda, amb *guerra híbrida* es fa referència a la situació en què un país recorre a l'ús obert de la força armada contra un altre país o contra un actor no estatal, alhora que fa servir altres mitjans per exemple, econòmics, polítics o diplomàtics (Galán; 2018). D'altra banda, amb *conflicte híbrid* s'entén la situació en la qual les parts s'abstenen de l'ús obert de la força armada i actuen combinant la intimidació militar (sense arribar a un atac convencional) i a l'explotació de vulnerabilitats econòmiques, polítiques, tecnològiques i diplomàtiques (Galán; 2018).

⁵ EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE “Annual progress report on the Implementation of the Strategic Compass for Security and Defence”. Març de 2023 (Consultat per últim cop el 15 de juny de 2024)

La preocupació per les amenaces híbrides queda molt clara, per exemple, a la *Brúixola Estratègica per a la Seguretat i Defensa* aprovada pel Consell de la Unió Europea el març de l'any 2022. En aquest document, un dels objectius específics que s'hi estableixen és textualment treballar amb socis per contrarestar les amenaces híbrides, la desinformació i els ciberatacs⁶. En aquest àmbit, és fonamental la cooperació de la Unió Europea amb els seus estats membres i els seus socis occidentals a través de l'Aliança Atlàntica, l'OTAN. Aquesta organització s'expressa més o menys en el mateix sentit. En el seu informe estratègic aprovat pels seus líders després de la cimera de Madrid del 2022, s'hi assegura que s'invertirà en «la nostra capacitat de preparar-nos, dissuadir i defensar-nos de l'ús coercitiu de tàctiques polítiques, econòmiques, energètiques, d'informació i altres tàctiques híbrides per part dels estats i actors no estatals»⁷. En aquest sentit, l'Aliança Atlàntica assenyala especialment dos països que en aquest sentit suposen una gran amenaça per a ella: La Federació Russa i la República Popular de la Xina. Tanmateix, hi ha una gran diferència en el tracte que reben aquests dos països per part de l'OTAN i de les institucions europees. Amb la Federació Russa, la visió és plenament com a rival, i especialment des de l'esclat de la guerra d'Ucraïna el febrer de 2022. En canvi, a la República Popular de la Xina se l'ha definit per part de la Comissió Europea al mateix temps com a rival sistèmic en l'àmbit polític, com a competidor econòmic, especialment en matèria tecnològica, i com a soci negociador en alguns aspectes d'interès comú entre les dues parts⁸.

De la mateixa manera, els serveis de seguretat nacional dels diversos estats membres de la Unió Europea s'han anat expressant en una posició similar i han anat identificant diferents amenaces i prioritats que cal afrontar per garantir la seguretat dels respectius països. El Secrétariat Général de la défense et de la sécurité nationale francès, per exemple, ha posat molt èmfasi en les amenaces híbrides en l'àmbit cibernètic. Aquest organisme ha informat de 831 intrusions al llarg de 2021 i destaca que les activitats delictives es dirigeixen principalment a entitats menys protegides mentre que alhora, els delinqüents milloren constantment les seves capacitats d'atac, utilitzades amb finalitats nefastes, espionatge i desestabilització⁹. Per aquesta raó, destaca que convé mantenir o intensificar tots els esforços per elevar

⁶ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION; “*A Strategic Compass for Security and Defence- For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*”; 2022 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁷ OTAN; “*NATO Strategic Concept 2022*”; 2022 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁸ EUROPEAN COMMISSION, “*Commission reviews relations with China, proposes 10 actions*”, 12 de març de 2019 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁹ SECRÉTARIAT GÉNÉRAL DE LA DÉFENSE ET DE LA SÉCURITÉ NATIONALE, “*Rapport d'Activité 2022*”; 2022 (Consultat per últim cop el 6 de març de 2024)

el nivell de ciberseguretat de les entitats públiques, incloent-hi comunitats i hospitals¹⁰. En un sentit semblant s'ha expressat Bèlgica, país que al mateix temps té importància perquè acull la seu d'una gran part de les institucions de la Unió Europea. Aquest país, tanmateix, posa més el focus en *l'espionatge*, sobretot per part de Rússia, a institucions públiques però també a empreses privades. En aquest sentit, la Sûreté de l'État belga ha destacat l'expulsió de 21 espies instal·lats a l'ambaixada russa a Brussel·les i de 19 més que estaven a la missió russa davant de la Unió Europea¹¹. En aquest sentit, els serveis de seguretat belgues asseguren que un dels grans riscos és de la ingerència russa en processos electorals, com ja va fer a les eleccions estatunidenques del 2016, al referèndum del Brexit del mateix any o a les eleccions presidencials franceses del 2017¹².

Finalment, el servei de seguretat espanyol, el Departament de Seguretat Nacional, posa el focus en aquests aspectes anomenats anteriorment, però també indica com a amenaça a considerar la *instrumentalització de la migració irregular*. Aquesta migració prové fonamentalment del Marroc, Algèria, Mauritània, Senegal i països del Sahel i utilitza sobretot les rutes marítimes de les Canàries i de la Península i les Illes Balears¹³. De la mateixa manera, el mateix cos explica que malgrat que el 2022 la migració irregular es va reduir a Espanya (tot i continuar sent elevada), la tendència a escala europea va ser inversa, augmentant en un 37% en un any i amb les rutes dels Balcans i del Mediterrani Central com les més emprades¹⁴. El mateix organisme destaca que recentment, especialment arran de la Guerra a la Franja de Gaza, Rússia està intentant projectar a la Unió Europea com una organització poc creïble i que dona suport a moviments imperialistes o neocolonialistes pel seu suport a Israel¹⁵. A més, destaca que aquesta retòrica per part del Kremlin s'usa especialment dirigida cap a països de l'anomenat sud global (Àfrica i Amèrica Llatina) per guanyar influència en aquesta regió¹⁶. En aquest sentit, també destaca el paper creixent de la Xina, que alinea el seu discurs amb Rússia pel que fa al rebuig cap als Estats Units i l'ordre internacional vigent, especialment a través de les xarxes socials i els òrgans propagandístics del govern xinès, i dirigits sobretot cap al públic d'Amèrica Llatina¹⁷. Pel que fa als mitjans destaca que cada

¹⁰ SECRÉTARIAT GÉNÉRAL DE LA DÉFENSE ET DE LA SÉCURITÉ NATIONALE, "*Rapport d'Activité*"; 2022 (Consultat per últim cop el 6 de març de 2024)

¹¹ SÛRETÉ DE L'ÉTAT; "*Intelligence Report 2021-2022*"; 2022 (consultat per últim cop el 6 de març de 2024)

¹² Íbid. (Consultat per últim cop el 6 de març de 2024)

¹³ DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD NACIONAL, "*Informe Anual 2022*"; 2022 (Consultat per últim cop el 6 de març de 2024)

¹⁴ Íbid. (Consultat per últim cop el 6 de març de 2024)

¹⁵ DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD NACIONAL, "*Informe Anual 2023*"; 2023 (Consultat per últim cop el 21 de maig de 2024)

¹⁶ Íbid. (Consultat per últim cop el 21 de maig de 2024)

¹⁷ Íbid. (Consultat per últim cop el 21 de maig de 2024)

cop la desinformació és més sofisticada i creada amb noves eines com la intel·ligència artificial i difosa de tal manera que cada cop és més difícil vincular-la amb la seva procedència i amb l'Estat que la crea¹⁸. Per resoldre-ho, el Departament de Seguretat Nacional posa èmfasi en la cooperació, que jutja com a fonamental perquè la complexitat del fenomen exigeix un coneixement de les seves causes profundes, íntimament lligades a la situació social, cultural, política i econòmica dels països als quals van dirigits els missatges¹⁹.

Per tant, en el nou paradigma pel que fa a la seguretat dels estats i de la Unió Europea s'ha de centrar una gran varietat de rivals procedents de diferents àrees geogràfiques, que no reben el mateix tracte en funció de la seva rellevància en l'àmbit internacional, de les seves accions o sobre les mateixes prioritats de la Unió Europea i els seus estats membres. Alhora, aquestes amenaces són també molt diverses i cadascun d'aquests països rivals les utilitza de la manera més convenient. Per exemple, mentre que els països africans usen sobretot la migració com a arma híbrida, grans potències com la Xina o Rússia fan servir altres mètodes més complexos com les infiltracions cibernètiques o la interferència en processos polítics o electorals, com el del referèndum del Brexit del 2016. En conseqüència, doncs, tant les institucions de la Unió Europea com les dels estats membres han d'afrontar molts reptes plantejats per aquestes amenaces externes, i especialment aquells que són veïns d'alguns d'aquests rivals, com és el cas d'Espanya amb el Marroc o dels tres països bàltics i Polònia amb Rússia i Bielorrússia, per citar alguns exemples.

Aquí també cal remarcar que dins del marc de les institucions europees, s'han d'establir bé les principals prioritats i sobretot com afrontar-les, qüestió que pot ser a vegades difícil d'equilibrar. És el que ha passat amb Rússia des de l'esclat del conflicte al Donbàs el 2014. Mentre que països més propers geogràficament (Polònia, Estònia, Letònia, Lituània) volien una posició més dura contra Rússia, en veure's més directament amenaçats, altres com Alemanya, liderada llavors per la cancellera Angela Merkel, no volien perjudicar les seves estretes relacions amb Rússia, amb qui tenia per exemple una gran dependència en l'àmbit energètic. Aquest objectiu, trobar posicions comunes en matèria de seguretat i mantenir relacions de manera comunitària amb tercers països, ha estat i és encara avui un dels grans reptes de la Unió Europea per a poder afrontar aquests reptes de manera tan efectiva com sigui possible des d'un punt de vista comú entre els seus estats membres.

¹⁸ Íbid (Consultat per últim cop el 21 de maig de 2024)

¹⁹ Íbid (Consultat per últim cop el 21 de maig de 2024)

Per tant, es pot afirmar que la seguretat és un concepte molt ampli que inclou molts aspectes, situacions i actors implicats que cal considerar per poder mantenir-la. De la mateixa manera, cal considerar que malgrat que existeix una Política Exterior i de Seguretat Comuna²⁰ (que alhora inclou una Política Comuna de Seguretat i Defensa), com s'estipula a l'article 24 del Tractat de la Unió Europea, gran part de les competències en aquests àmbits encara són de cadascun dels estats membres. En conseqüència, cada estat membre actua en aquest àmbit segons els seus propis interessos, problemàtiques i mètodes, cosa que dificulta fer front comú davant de certes amenaces o situacions determinades, com passa per exemple amb la migració. Tanmateix, sembla que en els darrers anys s'està aconseguint millorar en aquest sentit, per exemple a través de l'adopció de dotze paquets de mesures sancionadores contra Rússia arran de la invasió d'Ucraïna²¹ o a través de les tres qualificacions que ha rebut la Xina, sent alhora un país considerat com un rival sistèmic, competidor econòmic i soci negociador.

²⁰ OFFICIAL JOURNAL OF THE EUROPEAN UNION “*Consolidated version of the Treaty on the European Union*”; Art 24; 2009 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

²¹ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, “*Council Decision (CESP) 2023/2874 of 18 December amending Decision 2014/512/CFSP concerning restrictive measures in view of Russia’s actions destabilising the situation in Ukraine*”; 18 de desembre de 2023 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

4- La lluita de la Unió Europea contra la desinformació com a garantia de seguretat

Tenint clars els dos conceptes bàsics sobre els quals es basa aquest treball, la qüestió principal és fins a quin punt pot actuar la Unió Europea per fer polítiques de lluita contra la desinformació i d'aplicar-les dins el seu territori. En els darrers anys, la Unió, les seves institucions i els estats membres han tractat d'actuar àmpliament en aquest àmbit, i especialment arran de moments com la pandèmia de la covid-19 o l'agressió russa a Ucraïna iniciada el febrer del 2022. Tots dos fets han estat un caldo de cultiu idoni per a la propagació de notícies falses, desinformació i teories de la conspiració, i especialment a través de plataformes virtuals i xarxes socials, com X (abans Twitter), Facebook o TikTok.

4.1- La Digital Services Act

La gran referència legislativa europea és la *Digital Services Act (DSA)*, aprovada pel Parlament i el Consell de la Unió Europea el 19 d'octubre de 2022²². Aquest text té diversos punts importants que cal destacar pel que fa a la mitigació de riscos relacionats amb la desinformació. El reglament en qüestió, convida textualment a les plataformes d'internet i les xarxes socials a «avaluar com s'utilitzen els seus serveis per difondre o ampliar contingut enganyós, inclosa la desinformació, i reflectir-ho en les avaluacions de risc»²³. El mateix document obliga després a les grans plataformes i a les grans eines de cerca a diverses mesures com l'adaptació dels seus termes i condicions (i garantir la seva aplicació), l'adaptació dels algoritmes i els sistemes de recomanació de continguts, de publicitat i dels processos de moderació de contingut, entre altres²⁴. Al mateix temps, els obliga a prendre mesures en relació amb altres assumptes com la protecció dels menors. Un altre punt important fa referència a l'ús de la intel·ligència artificial (IA) i a la publicació d'imatges, àudios o vídeos modificats o generats per IA que mostrin persones, llocs, objectes o esdeveniments que semblin reals. En aquest sentit, obliga les plataformes a indicar explícitament que són falses o generades amb aquests mètodes, posant en marxa també opcions a les seves plataformes que permetin als usuaris indicar-ho correctament i de manera clara²⁵.

A l'hora de lluitar contra la desinformació, la Comissió Europea destaca de manera explícita que sempre s'han de respectar els drets fonamentals en qualsevol acció presa amb aquest objectiu, tal com s'infereix

²² “Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act)” Official Journal of the European Union; 27 d'octubre de 2022 (Consultat per últim cop el 4 d'abril de 2024)

²³ Íbid pàg 23 (Consultat per últim cop el 4 d'abril de 2024)

²⁴ Íbid pàg 65 (Consultat per últim cop el 4 d'abril de 2024)

²⁵ Íbid pàg 65 (Consultat per últim cop el 4 d'abril de 2024)

del *codi reforçat de pràctiques contra la desinformació* publicat per aquesta institució l'any 2022. Entre aquests firmants s'hi troben, entre altres, plataformes i empreses com Google, Meta, TikTok, YouTube o X (llavors Twitter). Aquest codi va molt lligat a la Digital Services Act. El gran problema és que aquest codi no és d'obligat compliment i cada signant es pot comprometre als compromisos que consideri i marxar de l'acord quan vulgui. Les úniques plataformes que estan més obligades a actuar i complir amb la DSA són aquelles considerades com a «molt grans», que són aquelles que tenen com a mínim 45 milions d'usuaris actius cada mes²⁶. Per tant, la clau és sobretot si les empreses i plataformes signants compleixen amb els compromisos i aquestes regulacions establertes des de la Comissió Europea.

Entre les mesures que han d'adoptar aquestes plataformes «molt grans» s'hi inclouen diverses accions, que es poden dividir en quatre blocs. En primer lloc, hi ha aquelles que estan centrades a afavorir un *major empoderament dels usuaris*, facilitant que aquests puguin denunciar continguts fàcilment o prohibint la presència de publicitat basada en dades delicades de l'usuari (orientació sexual, opinions polítiques...), entre altres²⁷. El segon dels pilars d'actuació se centra en la *protecció dels menors d'edat*. Per aconseguir-la, les plataformes hauran d'actuar per assegurar-ne la privacitat i seguretat, alhora que tindran prohibida l'exhibició de publicitat dirigida a infants i adolescents²⁸. El tercer punt d'acció se centra en el *control dels continguts* amb l'objectiu de reduir la desinformació. En aquest àmbit, hauran de prendre mesures (el text no especifica quines exactament) per afrontar els riscos lligats a la difusió de contingut il·legal o que pugui afectar negativament en les llibertats d'informació i d'expressió. Alhora, les plataformes hauran d'analitzar els seus propis riscos i fer el possible per mitigar-los²⁹. Finalment, el quart bloc de mesures que indica la Comissió Europea va enfocat a aconseguir una *major transparència* a través d'auditories independents que comprovin el compliment de la DSA, posant la informació i les dades disponibles per al públic i publicar informes de transparència sobre la gestió de riscos i els controls de continguts³⁰. Amb tot plegat, doncs, es vol garantir una major transparència i responsabilitat per combatre la desinformació en aquests espais cibernètics.

²⁶ EUROPEAN COMMISSION, “*Digital Services Act: Commission designates first set of Very Large Online Platforms and Search Engines*”; 25 d'abril de 2023 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

²⁷ Íbid (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

²⁸ Íbid (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

²⁹ Íbid (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

³⁰ Íbid (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

4.2- L'acció dels Estats Membres contra la desinformació

Adicionalment, alguns estats membres de la Unió han anat introduint mesures o lleis a escala nacional pel que fa a la lluita contra la desinformació. És per exemple el cas de França, amb textos com la *lleï 2018-1202 del 22 de desembre de 2018* sobre la lluita contra la manipulació de la informació. Aquesta llei, en concret, se centra bàsicament a lluitar contra la difusió i incidència d'informacions falses en període electoral. En aquest text legislatiu es preveuen, entre d'altres, sancions econòmiques o de presó si no es compleixen els estàndards de transparència requerits per la llei electoral³¹ o la possibilitat que, durant els tres mesos anteriors a algun procés electoral o referèndum, els jutges puguin interposar accions judicials ràpides (a demanda de la Fiscalia, d'un candidat o partit, o persona interessada) per frenar la propagació d'una publicació sempre que es demostrï que és objectivament falsa, que es difon massivament i de manera artificial i que pot afectar a la pau social o a la veracitat de les eleccions en qüestió. Aquestes accions, però, només es poden dur a terme des de jutjats de gran instància i d'un tribunal d'apel·lació establerts per decret³². De la mateixa manera, el text estableix obligacions per als operadors de plataformes en línia i xarxes socials. En aquest sentit, la llei obliga aquests operadors a establir un dispositiu de senyalament visible i de fàcil accés que permeti als usuaris de denunciar informacions falses o errònies, a una major transparència dels algoritmes usats per recomanar o classificar continguts informatius, a la promoció de continguts fiables o a prendre mesures contra comptes que propaguin informació falsa, entre altres mesures³³.

A Espanya, el principal marc normatiu per a la lluita contra la desinformació és la *lleï 36/2015 de Seguretat Nacional*, que a l'article 11 estableix que les administracions públiques amb competències en matèria de seguretat nacional han d'establir mecanismes de coordinació i intercanviar informació per detectar i neutralitzar riscos i amenaces, inclosa la desinformació³⁴. Igualment, cal *destacar l'ordre PCM/1030/2020* que va aprovar el Procediment d'Actuació contra la Desinformació³⁵. Aquest pla, aprovat el 2020, busca establir mecanismes per estudiar i afrontar la desinformació i la seva influència en els àmbits global i nacional. L'execució d'aquest pla es divideix en quatre fases. Primerament, es detecta la campanya desinformativa i s'analitza. A continuació, se n'avalua l'impacte i es proposen

³¹ JOURNAL OFFICIEL DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE; “*Loi 2018-1202 du 22 décembre 2018 relative à la lutte contre la manipulation de l'information*”; Article L.163-1; 22 de desembre de 2018; pàg 1 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

³² *Ibid* (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

³³ *Ibid* pàg 3 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

³⁴ ALASTUEY RIVAS, Jaime et al “*La desinformación como arma de guerra*”; pàg 9 Instituto Español de Estudios Estratégicos 2024 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

³⁵ *Ibid* (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

mesures a través d'un mecanisme de coordinació interministerial liderat per la Comissió Permanent contra la Desinformació. Seguidament, el Comitè de Situació s'encarregarà de la gestió estratègica i política de les mesures aprovades. Finalment, el Consell de Seguretat Nacional durà a terme la direcció política i l'adopció de mesures d'alt nivell pertinents³⁶. A part d'aquests organismes, altres òrgans com els de les Forces i Cossos de Seguretat o el Centre Nacional d'Intel·ligència, també participen activament en aquest àmbit, així com altres actors com universitats, mitjans de comunicació o plataformes digitals. Fruit d'aquesta col·laboració, un dels majors èxits ha estat la creació d'*IBERIFIER*, un observatori que agrupa entitats espanyoles i portugueses (mitjans de comunicació, universitats i plataformes de verificació) per fer front a la desinformació conjuntament. Durant el tercer trimestre de 2023, els verificadors que formen part d'aquest observatori van realitzar una mitjana de 245 verificacions³⁷.

Pel que fa als estats membres cal també destacar l'existència de *lleis de transparència*. Aquestes lleis busquen, com s'explica al títol preliminar de la llei de transparència espanyola, «regular i garantir el dret d'accés a la informació relativa a l'activitat pública i establir les obligacions de bon govern que han de complir els responsables públics»³⁸. Aquests actors hauran de publicar periòdicament tota la informació necessària relacionada amb la seva activitat per tal de garantir-ne la transparència i la possibilitat de control³⁹. Per tant, qualsevol ciutadà té dret a accedir o sol·licitar informació pública. Tanmateix, hi ha límits a aquest dret d'accés, que inclouen entre altres la defensa i la seguretat nacional⁴⁰. Aquest últim pot ser un concepte molt ampli i fins i tot ambigu, que depèn de la interpretació de la institució en qüestió, i en conseqüència pot suposar una limitació important al dret a l'accés a la informació, i de retruc a la llibertat de premsa per investigar o publicar determinades informacions en aquest àmbit que puguin ser d'interès per a la ciutadania en general. En un sentit similar s'expressa la llei de transparència autonòmica de Catalunya⁴¹. Així doncs, les administracions públiques poden limitar de manera més o menys arbitrària l'accés a determinada informació si simplement consideren que s'adscriu algun dels límits establerts, sigui això cert o no. Les lleis de transparència d'altres països europeus es mouen també en sentits similars i tampoc són gaire més clares en aquest aspecte.

³⁶ *Ibid*, pàg 10 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

³⁷ *IBERIFIER*, “*Spain and Portugal fact-checking brief. Q4 2023*”; 2023 (consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

³⁸ BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO, “*Ley 19/2013 de 9 de diciembre*”, título preliminar, pàg 8 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

³⁹ *Ibid*, Art 5, pàg 9 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁴⁰ *Ibid* Art 14, pàg 12-13 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁴¹ PORTAL JURÍDIC DE CATALUNYA, “*Llei 19/2014 del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern*”, Art 21, pàg 34-35; 2014 (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

De la mateixa manera, els estats encara tenen marge per prendre més mesures respecte a la lluita contra la desinformació a escala estatal, i són moltes les propostes i idees que estan apareixent al respecte. El Departament de Seguretat Nacional espanyol ha consultat experts i membres de la societat civil per posar sobre la taula possibles solucions o actuacions. A partir d'això conclou, per exemple, que seria idoni que existissin «òrgans, institucions i funcions definides normativament en l'àmbit governamental per identificar, detectar i monotonitzar» la desinformació, acompanyat d'un reforç de la ciberseguretat i d'una major cooperació entre organismes, amb la societat civil, amb el sector privat i l'àmbit acadèmic⁴². En el mateix informe, es defensa també que el Dret encara pot actuar de manera més precisa per millorar la regulació respecte a la desinformació i reduir els riscos legals a l'hora d'atacar-la⁴³. També es remarca que, en qualsevol cas, si s'ha de restringir alguna acció, contingut o pràctica considerat com a desinformació i que afecti la seguretat les accions han de ser definides pels tribunals i no per l'administració⁴⁴, ja que suposaria molts riscos legals (vegeu annex). El mateix grup de treball que ha participat en l'elaboració d'aquest informe del Departament de Seguretat Nacional estima que també és fonamental garantir la transparència, especialment durant períodes electorals, però sempre respectant la llibertat d'expressió i el rol de la propaganda política. Pel grup «les eleccions han de convertir-se en una prioritat de seguretat nacional, i les infraestructures electorals en una infraestructura crítica, dotant-la d'especial protecció»⁴⁵ per assegurar-ne la seguretat i el seu correcte funcionament. I això inclou, entre d'altres, mesures per a l'acció intensa contra la desinformació durant aquests períodes. En tot cas, això encara ha d'estar més ben regulat legalment i alhora ha de permetre que organismes com la Junta Electoral Central disposin dels recursos i capacitats adequades per poder actuar en aquest aspecte durant els períodes electorals⁴⁶. Per tant, encara hi ha molta feina per fer en aquests aspectes.

4.3- La desinformació russa i xinesa

Més enllà d'això, altres estats membres, per la seva banda, no han aprovat projectes legislatius en matèria de desinformació tan ambiciosos. Tot plegat, és el que ha propiciat que la Comissió Europea decideixi actuar a escala comunitària per tal de crear un marc comú d'actuació contra aquesta problemàtica que cada cop es considera més important, com mostra l'aprovació de la Digital Services Act. A més, les institucions actuen també en funció de les circumstàncies o esdeveniments que poden afavorir la

⁴² DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD NACIONAL, “*Lucha contra las campañas de desinformación en el ámbito de la seguridad nacional. Propuestas de la sociedad civil*”, pàg 72, 27 de Setembre de 2022 (consultat per últim cop el 17 de juny de 2024)

⁴³ Íbid (consultat per últim cop el 17 de juny de 2024)

⁴⁴ Íbid, pàg 71 (consultat per últim cop el 17 de juny de 2024)

⁴⁵ Íbid, pàg 83 (consultat per últim cop el 17 de juny de 2024)

⁴⁶ Íbid pàg 84 (consultat per últim cop el 17 de juny de 2024)

propagació d'informació falsa, com és el cas de la guerra entre Rússia i Ucraïna. Pel que fa a aquest conflicte, la Comissió Europea va publicar recentment un document on detalla l'aplicació del marc de gestió de riscos per a les campanyes de desinformació russes. En aquest sentit, la Comissió destaca el paper de les xarxes socials, i especialment de Twitter (actualment X) en la difusió de propaganda i desinformació per part del Kremlin. De fet, des d'aquesta institució es calcula que durant el primer any de guerra, aquestes campanyes arribaven a una *audiència agregada de 165 milions de persones*, que alhora suposa una xifra astronòmica de 16 bilions de visualitzacions a través de diferents actors, inclosos canals de televisió com Russia Today, comptes oficials del govern rus a les xarxes socials o d'influencers partidaris de la guerra que reproduïen les tesis del Kremlin⁴⁷. Alhora, destaca que cada cop hi ha més presència de comptes en aquestes plataformes alineades amb Moscou i que encara s'han de fer molts esforços per poder mitigar els efectes de la desinformació per part de Rússia.

De fet, la desinformació per part de Rússia està present dins la Unió Europea des de molt abans de la guerra contra Ucraïna. Per aquest motiu, des de la Comissió Europea ja fa temps que s'intenta mitigar. Un dels organismes encarregat de fer-ho és el portal *EUvsDisinfo*, format per experts en el món comunicatiu, les ciències socials amb coneixement de Rússia; i depenent de l'Alt Representant de la Unió per Afers Exteriors i Seguretat. El grup, format el 2015, ha identificat i desmentit des de llavors més de *17.000 casos de desinformació* en diversos àmbits o temàtiques, tots disponibles a la seva base de dades⁴⁸. El grup destaca, tanmateix, que el seu principal tema de desinformació és Ucraïna i que no és nou, sinó que ja va començar el 2014 amb l'inici de la crisi del Donbàs per tal de «minar i desestabilitzar Ucraïna sembrant dubtes i confusió tant sobre el terreny com a ulls de la comunitat internacional»⁴⁹. Com destaca aquest grup de treball, a més, des de la guerra a gran escala iniciada el 2022 la desinformació russa s'està intensificant i està arribant a públics de tot arreu i tractant altres temes com la seguretat alimentària o energètica per debilitar a Ucraïna⁵⁰. Per tant, la desinformació russa evoluciona, i ho fa molt ràpidament. L'evolució del nombre de continguts verificats per EUvsDisinfo ha passat per diferents fases al llarg dels anys, tal com es pot veure en el següent gràfic.

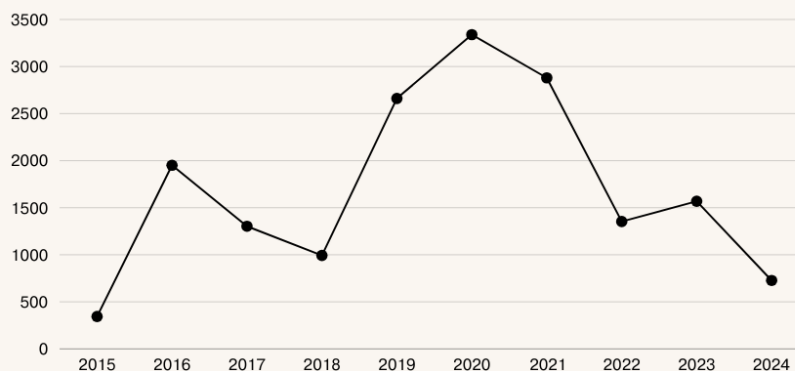
⁴⁷ EUROPEAN COMMISSION; “*Digital Services Act: Application of the Risk Management Framework to Russian disinformation campaigns*”; 2023. (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁴⁸ Informació extreta de la pàgina web de EUvsDisinfo (euvsdisinfo.eu). Consultat per últim cop el 16 d'abril de 2024

⁴⁹ EUvsDISINFO “«Contrarrestar las continuas campañas de desinformación de Rusia»: Ocho años de EUvsDisinfo”. 5 de juliol de 2023. A euvsdisinfo.eu. (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁵⁰ Íbid (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

Casos de desinformació verificats per EUvsDisinfo per any (fins a 21 de maig de 2024)

Font: Elaboració pròpia a partir de la base de dades de EUvsDisinfo

Total:

17077

Com es veu al gràfic, les verificacions totals per any no han seguit una tendència estable. Entre el 2015 i el 2016 va haver-hi una pujada considerable passant de 344 verificacions a 1951 durant aquest període. Després d'una baixada fins al 2018, a partir de llavors va començar un creixement molt exponencial fins a l'any 2020, quan coincidint amb el sorgiment de la crisi de la covid-19 i sent l'any més fort de la pandèmia es va arribar a un rècord de verificacions, amb un total de 3339. Després d'una caiguda considerable els dos anys següents, amb la Guerra d'Ucraïna va haver-hi un petit repunt, especialment quan la guerra estava més equilibrada. Actualment, amb una millor situació al front bèl·lic per a Rússia, els casos verificats han tornat a baixar. Per tant, es pot veure que en els moments en què hi ha una situació més delicada les campanyes de desinformació s'intensifiquen, i en conseqüència es verifiquen més informacions falses.

Per tal de frenar això, doncs, EUvsDisinfo tracta d'oferir campanyes i eines de sensibilització, especialment a través de les xarxes socials. A X (anteriorment Twitter), per exemple, ja té més de 72.000 seguidors, i a Facebook, 70.000 més. A més, el contingut d'aquest òrgan es fa en diferents idiomes, i especialment en aquells de països veïns o propers a Rússia, com el romanès, l'armeni, l'ucraïnès o el georgià, entre altres, ja que el públic d'aquests països pot ser el més vulnerable o procliu a caure en aquesta desinformació orquestrada pel Kremlin. Tanmateix, el mateix organisme admet que encara cal

fer molta feina per contrarestar de manera eficaç l'ús de noves eines per difondre la desinformació, com ara els bots o la intel·ligència artificial, o fins i tot l'ús d'influencers que a priori semblin no tenir cap relació amb el govern d'aquest país, malgrat que evidentment hi sigui.

Més enllà de Rússia, un altre actor molt actiu pel que fa a la desinformació dins de la Unió Europea és la República Popular de la Xina. Com es destaca a la Comunicació Conjunta sobre la lluita contra la desinformació al voltant de la Covid-19, tant aquest país com Rússia han volgut minar el debat democràtic i augmentar la polarització arreu amb les seves campanyes de desinformació.⁵¹ En el cas de la Xina, les seves campanyes de desinformació solen anar més dirigides a «distreure», és a dir, a desviar l'atenció cap a un altre actor o narrativa, o donar les culpes a algú altres. Això la diferencia de Rússia, ja que la desinformació d'aquest país va més centrada a canviar el marc de les narratives⁵². Tenint en compte el gran volum de desinformació que genera la Xina, i que segurament anirà en augment en els pròxims anys, la Unió Europea ha desenvolupat també un grup de treball centrat en aquest país, que entre altres també inclou experts en desinformació. Igualment, també s'han anat creant grups de treball centrats en altres zones geogràfiques, com el Nord d'Àfrica, l'Orient Mitjà o els Balcans Occidentals. Tot plegat s'orienta en les conclusions del Consell Europeu de juliol de 2022, que recorden «la necessitat de crear un conjunt d'instruments de la UE contra les amenaces híbrides que reuneixi diferents eines per detectar una àmplia gamma d'amenaces i campanyes híbrides i respondre-hi, i, en aquest context, desenvoluparà un conjunt d'instruments específics per fer front a la manipulació desinformació i la ingerència per part d'agents estrangers»⁵³. En definitiva, segons el mateix text, «reforçarà la nostra capacitat de detectar, analitzar i respondre a les amenaces, en particular imposant sancions als que duguin a terme aquestes activitats»⁵⁴.

4.4- Afectacions de la desinformació al Parlament Europeu

Un altre esdeveniment sobre el qual ja s'han detectat intents de desinformació i interferència per part d'alguns actors és amb la celebració dels *comicis al Parlament Europeu* que s'han realitzat entre el 6 i el 9 de juny del 2024. En aquest sentit, els eurodiputats ja han expressat des de fa temps la seva preocupació

⁵¹ EUROPEAN COMMISSION; “Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Tackling COVID-19 disinformation - Getting the facts right”, pàg 4 10 de juny de 2020 (Consultat per últim cop el 16 d'abril de 2024)

⁵² EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE; “1st EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats”, pàg 5, febrer de 2023 (Consultat per últim cop el 16 d'abril de 2024)

⁵³ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION; “Council conclusions on Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI)”; 18 de juliol de 2022 (consultat per últim cop el 16 d'abril de 2024)

⁵⁴ Íbid (consultat per últim cop el 16 d'abril de 2024)

al respecte i han demanat prendre mesures per assegurar la integritat dels comicis i contrarestar les possibles campanyes de desinformació d'actors com la Xina o Rússia⁵⁵. Per frenar el risc d'ingerència i distorsió del procés democràtic per aquestes i futures eleccions serà clau l'aprovació i l'ús d'eines legislatives com la DSA o la *Artificial Intelligence Act (AI Act)*, aprovada pel Parlament Europeu el març de 2024. Per tant, el Parlament Europeu, dins les seves competències i funcions, està contribuint a recalcar el problema i a aprovar lleis que puguin ajudar al combat contra la desinformació de cara a aquests comicis però també en el futur. A més, recentment, els serveis d'intel·ligència belgues i txecs han obert una investigació sobre possibles interferències russes en aquestes eleccions al Parlament Europeu a través d'una xarxa que busca minar el suport cap a Ucraïna. La xarxa en qüestió estaria oferint suborns a eurodiputats per promoure posicions prorusses⁵⁶. Arran d'aquest cas, el Consell Europeu subratlla de nou que els estats membres i la Unió han de ser determinats per controlar qualsevol amenaça desinformativa (també la feta amb intel·ligència artificial), de manipulació informativa des de tercers països i d'interferència en els processos electorals, i convida a la cooperació entre les institucions europees i els estats membres en aquest àmbit⁵⁸.

En aquesta institució, també és destacable la ingerència de tercers països a través de la corrupció, que també és una forma d'amenaça híbrida. En aquest sentit, es pot destacar especialment el cas del *Qatargate*, destapat a finals de 2022, i que ha afectat diversos eurodiputats de diverses nacionalitats, incloent-hi la ja exvicepresidenta del Parlament Europeu Eva Kaili. En aquest cas, diversos eurodiputats van rebre diners de països com Qatar, Mauritània o el Marroc per defensar posicions favorables a aquests països a l'Eurocambra, com han anat revelant mitjans com l'alemany *Der Spiegel*⁵⁹ o el belga *Le Soir*⁶⁰. Així mateix, sense sortir de Bèlgica, la premsa també ha revelat recentment que un exsenador i exdiputat al Parlament de Flandes pel partit d'extrema dreta independentista flamenc *Vlaams Belang*, Frank Creyelman, havia estat tres anys actuant com a espia i enllaç pel règim xinès⁶¹. I ho han pogut fer gràcies

⁵⁵ EUROPEAN PARLIAMENT; “*Foreign Interference: MEPs call for urgent protection of 2024 European elections*”; 1 de juny de 2023 (consultat per últim cop el 16 d'abril de 2024)

⁵⁶ ASSOCIATED PRESS; “*Belgium launches probe into suspected Russian interfering in upcoming EU elections*”; 12 d'abril de 2024 (consultat per últim cop el 17 d'abril de 2024)

⁵⁷ LA LIBRE BELGIQUE; “*Alexander De Croo parle de l'ingérence russe sur les élections européennes*”; 12 d'abril de 2024 (Consultat per últim cop el 17 d'abril de 2024)

⁵⁸ EUROPEAN COUNCIL “*European Council conclusions, 17 and 18 April 2024*”; 18 d'abril de 2024 (Consultat per últim cop el 16 de maig de 2024)

⁵⁹ DER SPIEGEL; “*Corruption scandal badly shakes European Parliament Credibility*”; 16 de desembre de 2022 (Consultat per últim cop el 3 d'abril de 2024)

⁶⁰ LE SOIR; “*Messages WhatsApp, rendez-vous discrets et coups tordus: le lobbying pro-Qatar forcené d'Eva Kaili*”; 8 de desembre de 2023 (Consultat per últim cop el 3 d'abril de 2024)

⁶¹ FINANCIAL TIMES; “*Chinese spies recruited European politician in operation to divide west*”, 15 de desembre de 2023 (Consultat per últim cop el 3 d'abril de 2024)

al fet que a ambdós països hi ha una llibertat de premsa sòlida, malgrat que es va erosionant al conjunt de la Unió. És per això, que les institucions estan intentant reforçar també la llibertat de premsa conjunta al bloc, per exemple a través de la coneguda com a *Media Freedom Act*. La posició aprovada pel Parlament Europeu el març del 2024 preveu mesures com la prohibició d'utilitzar softwares d'espionatge (per exemple, Pegassus) contra periodistes, la prohibició de les autoritats de pressionar els periodistes i editors per revelar les seves fonts o l'obligació als mitjans de deixar clar qui n'és el propietari⁶². Així mateix, el text preveu que les grans plataformes digitals distingeixin clarament el contingut dels mitjans independents i dels que no ho són, i preveu límits i condicions en cas que es vulgui eliminar una publicació d'algun mitjà de comunicació en aquestes plataformes⁶³. Tanmateix, l'aprovació recent d'aquest text encara no està diluint escàndols relacionats amb la desinformació que afecten aquesta institució, com el *Russiagate*, pel qual a finals de maig de 2024 la policia va fer registres al domicili i oficines d'un assistent d'un eurodiputat neerlandès acusat de promoure propaganda russa a través d'un pseudomitjà digital anomenat «The Voice of Europe»⁶⁴, que es defineix al seu compte de X com a «xarxa de notícies sense censura d'Europa i el món».

4.5- Pseudomitjans i desinformació a les xarxes socials

I és que aquests pseudomitjans estan apareixent per tota la Unió Europea amb cada cop més freqüència. Són pàgines web que es camuflen com a mitjans de comunicació o diaris digitals, però que realment s'utilitzen per difondre desinformació, propaganda o informació que tot i ser potser certa està creada clarament per aconseguir uns objectius o normalitzar una posició. Si ens fixem en el cas esmentat de «*The Voice of Europe*» a la seva pàgina web s'hi poden veure moltes notícies relacionades amb la Guerra d'Ucraïna, però pràcticament totes sobre accions o impactes negatius per a Ucraïna, amb titulars de l'estil «Irlanda retallarà les pensions i beneficis de discapacitat per als refugiats ucraïnesos»; «El president búlgar: La victòria d'Ucraïna sobre Rússia és impossible»; o «Noruega oferirà a centenars de refugiats ucraïnesos que abandonin el país». Totes aquestes informacions tenen la voluntat clara de mostrar que la Unió Europea o els seus aliats ja no tenen interès a ajudar a Ucraïna, per desestabilitzar aquest consens. Per casos com aquests, la Media Freedom Act pot ser molt útil per identificar clarament qui hi ha darrere

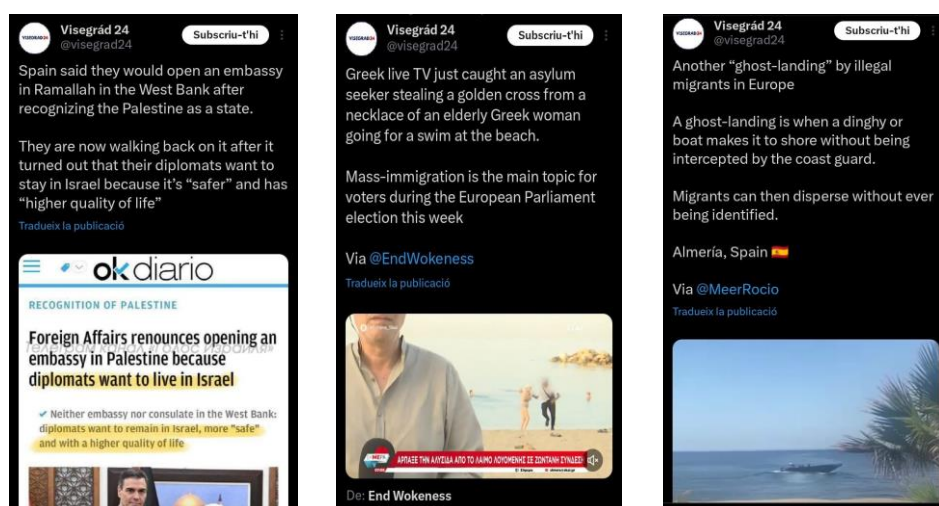
⁶² EUROPEAN PARLIAMENT “*Media Freedom Act: A new bill to protect EU journalists and press freedom*”; 13 de març de 2024 (Consultat per últim cop el 3 d'abril de 2024)

⁶³ Íbid (Consultat per últim cop el 3 d'abril de 2024)

⁶⁴ POLITICO “*Police raid EU Parliament offices in ‘Russiagate’ probe*”. 29 de maig de 2024 (Consultat per últim cop el 3 d'abril de 2024).

d'aquests pseudomitjans i com es financen, i en conseqüència tenir clar qui pot estar interferint dins la Unió i en conseqüència afectant la seguretat europea.

Això també succeeix a les xarxes socials, amb comptes i influencers que també s'encarreguen de difondre desinformació o informació molt interessada per desacreditar algunes posicions i polaritzar la societat. És el cas del compte anomenat *Visegrad24*, que compta amb un milió de seguidors a X, més de 33.000 a Instagram i més de 72.000 subscriptors a YouTube. El compte, fundat el 2020 pel polonès Stefan Tompson, podria haver tingut una relació propera amb l'anterior govern polonès liderat pel partit ultraconservador Llei i Justícia (PiS), tal com explica la web d'investigació periodística polonesa OKO.press⁶⁵. Visegrad24, per exemple, ha intentat desacreditar molt les protestes o mostres de suport a Palestina que han tingut lloc arreu de la UE en el marc de la guerra de Gaza, acusant-les de violentes i antisemites i mostrant constantment imatges de manifestacions massives israelianes, com les del Dia de la Bandera del 5 de juny de 2024, que tot i no mostrar-ho, sí que va acabar violentament. En aquest sentit, també s'ha mostrat clarament en contra del suport d'alguns governs de la UE, com l'espanyol, a Palestina. Més enllà d'això també se centra molt a criticar i desacreditar els migrants que arriben a Europa i a l'Islam en general, intentant condicionar fins i tot el vot a les eleccions al Parlament Europeu de 2024. A més sovint es fa ressò de notícies de comptes de xarxes socials i mitjans de dubtosa veracitat, com OKDiario, o fins i tot directament de diputats d'extrema dreta, com Rocío de Meer, diputada de Vox al Congrés dels Diputats per la circumscripció d'Almeria, com es pot veure a la tercera captura de pantalla que es mostra seguidament. Tot plegat es pot veure en alguns exemples recentment extrets a continuació:

⁶⁵ MIERZYNSKA, ANNA “*Visegrad24-Trump fans close to Polish Foreign Ministry. Anonymous account mystery revealed*”. OKO.press. 8 setembre 2022. (Consultat per últim cop el 6 de juny de 2024)

Per tant, la desinformació no ve només d'actors externs a la UE, però també a través d'*actors interns*, com és aquest cas. I no ho fa només amb pseudomitjans. A l'era de les xarxes socials també es fa amb influencers. En el cas d'Espanya es pot destacar el cas d'*Alvise Pérez*, que a través de les seves xarxes socials és una màquina d'emetre desinformació. Malgrat que en aquest cas es centra sobretot en política espanyola, recentment ha fet el salt a la política europea, presentant-se a les eleccions al Parlament Europeu del 2024 amb l'agrupació d'electors «*Se acabó la fiesta*» i obtenint finalment tres eurodiputats i més de 800.000 vots arreu d'Espanya. Amb més de 483.000 persones seguint-lo a Telegram, 132.000 a TikTok i 848.000 a Instagram ha aconseguit polaritzar molt l'opinió respecte a temes interns com la llei d'amnistia o contra el govern de Pedro Sánchez en general, amb tot el que això pot suposar per a la convivència i la seguretat. La seva entrada al Parlament Europeu segurament és una nova estratègia per afavorir encara una *major polarització* respecte a aquests temes i potser d'altres més importants a escala europea, per exemple pel que fa a la crisi climàtica, malgrat que ell diu que se centrarà sobretot en la lluita contra la corrupció i la partitocràcia. En casos com aquest o el de Visegrad24 és quan la Digital Services Act ha d'entrar en acció per garantir que aquesta desinformació no s'expandeix ràpidament i no té un impacte negatiu en la seguretat dins dels estats membres ni de la mateixa Unió Europea.

Actualment, doncs, la lluita de la Unió Europea contra la desinformació és una prioritat, que darrerament s'ha enfocat molt especialment cap a la celebració de les eleccions al Parlament Europeu que es van celebrar entre el 6 i el 9 de juny de 2024. Les institucions europees hi han posat especial èmfasi en la participació de la societat en conjunt. És per això que la Unió Europea ha basat la seva actuació de cara a aquesta votació en quatre grans eixos. El primer bloc inclou el desenvolupament de polítiques, per exemple per dificultar l'ús de les plataformes en línia per emetre desinformació, per exemple amb la Digital Services Act, o per garantir una major protecció dels periodistes i el pluralisme dels mitjans de comunicació, com pretén la Media Freedom Act. En segon lloc, cerca una major preparació i resposta interna en aquest aspecte contra unes ingerències estrangeres cada cop més sofisticades i diverses. En tercer lloc, es busca aconseguir que la població sigui més conscient del problema que suposa la desinformació, a través per exemple de les tasques de verificació, com mostra el cas de EUvsDisinfo. Finalment, per assolir els objectius establerts en aquest aspecte és fonamental fomentar la cooperació de les institucions europees amb tercers, entre institucions i evidentment amb els estats membres, com s'ha vist per exemple amb la posada en marxa del codi reforçat de pràctiques contra la desinformació, entre altres iniciatives.

5- Conclusions

Com a conclusió, es pot comprovar que efectivament una major veracitat informativa als mitjans de comunicació i a les plataformes té un cert efecte en la seguretat. La desinformació ha promogut una major polarització política, cosa que evidentment té efectes importants en la seguretat de la Unió Europea, sigui en l'àmbit domèstic, amb agressions a polítics, com a nivell més ampli, permetent la penetració d'actors tercers com Rússia i la Xina dins l'ecosistema de la Unió Europea i en l'opinió pública del bloc comunitari. Si els mitjans de comunicació no tinguessin garantida de manera efectiva la llibertat de premsa, no podrien efectuar investigacions per publicar informacions veraces sobre casos com el del Qatargate. Dit d'una altra manera, si els mitjans no tinguessin llibertat per actuar, investigar i a partir d'aquí publicar informacions veraces no seria possible garantir una major seguretat dins la Unió Europea. Aquestes revelacions sens dubte contribueixen a actuar i a millorar per garantir aquesta seguretat, a través d'accions concretes o de noves normes que s'incorporen a l'ordenament jurídic per tractar de frenar o reduir aquesta problemàtica, com ha estat la Digital Services Act per exemple. En definitiva, el que demostra aquest treball és que sense una llibertat de premsa sòlida que garanteixi als mitjans actuar per assegurar la veracitat de les seves informacions i un marc legal òptim en aquests i altres espais, com les xarxes socials, la seguretat es veurà molt afectada, perquè permetria l'aparició de pseudomitjans i altres eines que només difondrien falsedats fent-les passar per veritats, amb tots els efectes que això comporta per a la seguretat.

Sobre aquesta qüestió i aquests àmbits es pot i s'ha d'investigar encara molt més. Potser en un futur seria òptim fer-ne una investigació a nivell més científic, a través de models matemàtics que puguin demostrar fins a quin punt la relació entre ambdós factors és estreta. Així mateix, més endavant també s'hauria d'investigar més a fons sobre l'impacte que estan tenint aquestes normes recents, com la DSA, la AI Act o la Media Freedom Act, per garantir la veracitat de les informacions publicades i la seguretat. Al ser normes molt recents segurament és encara molt aviat avaluar-ne l'impacte actualment, malgrat que això sí que s'haurà d'abordar en un futur. Sens dubte, la desinformació és un fenomen que creix i s'intensificarà i diversificarà encara més i que, per tant, s'haurà d'abordar des de moltes perspectives diferents i prendre accions de molts tipus per frenar-la. Així mateix, és necessari actuar per garantir una major conscienciació per part de la societat en conjunt sobre aquesta problemàtica, perquè al final és qui es veu més afectada i condicionada per aquesta desinformació, cosa que es manifesta en moments importants com són les eleccions. La població és la base sobre qui s'han de dirigir les campanyes perquè no caigui en les informacions falses i es pugui garantir així un funcionament democràtic complet i estable.

Tanmateix, els mitjans de comunicació i plataformes digitals de massa també tenen una gran responsabilitat controlant i verificant que els continguts que publiquen siguin certs si es vol garantir una societat segura i estable. Per tant, són molts els actors que s'han d'involucrar en aquestes accions contra la desinformació si se'n vol assegurar l'èxit, des de les institucions a la societat civil passant per actors privats.

6- Bibliografia

6.1- Treballs acadèmics

- ALASTUEY RIVAS, J et al (2024) “La desinformación como arma de guerra”; *Instituto Español de Estudios Estratégicos*, 26/2024, p. 1-16
(https://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_opinion/2024/DIEEEEO26_2024_VVAA_Desinformacion.pdf)
- BONTRIDDER, N; POULLET, Y. (2021). “The role of artificial intelligence in disinformation”. *Data & Policy*, 3. e32 (<https://doi.org/10.1017/dap.2021.20>)
- COLOMINA, C., SÁNCHEZ MARGALEF, H; YOUNGS, R. (2021). “The impact of disinformation on democratic processes and human rights in the world”. *European Parliament*.
([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653635/EXPO_STU\(2021\)653635_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653635/EXPO_STU(2021)653635_EN.pdf))
- CAUDLE, S. L. (2009). “National Security Strategies: Security from What, for Whom, and by What Means”. *Journal Of Homeland Security And Emergency Management*, 6(1).(<https://doi.org/10.2202/1547-7355.1526>)
- GALÁN, C. (2018). “Amenazas híbridas: Nuevas herraminetas para viejas aspiraciones”. *Real Instituto Elcano*. (<https://www.realinstitutoelcano.org/wp-content/uploads/2021/10/dt20-2018-galan-amenazas-hibridas-nuevas-herramientas-para-viejas-aspiraciones.pdf>)
- GARCÍA-MARÍN, D., & MARTINREY, G. S. (2021). “Investigación sobre desinformación en España”. *Fonseca*, 23, 199-225. (<https://doi.org/10.14201/fjc202123199225>)
- HOFFMANN, S., TAYLOR, E., BRADSHAW, S. (2019). “The market of disinformation”. *Oxford Technology And Elections Comission*. (<https://apo.org.au/node/278096>)
- LEWIS, B, MARWICK, A. E. (2017). “Media Manipulation and Disinformation Online”. *Data&Society* (<https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2017-05/apo-nid135936.pdf>)
- MAYORAL, J., PARRAT, S, MORATA, M. (2019). “Desinformación, manipulación y credibilidad periodísticas: una perspectiva histórica”. *Historia y Comunicación Social*, 24(2), 395-409. (<https://doi.org/10.5209/hics.66267>)

6.2- Documents dels Estats Membres (Ordenament Jurídic, Serveis de Seguretat i Intel·ligència...)

- BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO (2013) “Ley 19/2013, de 9 de diciembre, de transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno”. (<https://www.boe.es/buscar/pdf/2013/BOE-A-2013-12887-consolidado.pdf>)
- BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO (1978) “Constitución Española”. (<https://www.boe.es/buscar/pdf/1978/BOE-A-1978-31229-consolidado.pdf>)
- CHAMBRE DES REPRESENTANTS (1994) “La Constitution Belge” (https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/grondwetFR.pdf)
- DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD NACIONAL. (2022). “Informe Anual de Seguridad Nacional 2022”. (<https://www.dsn.gob.es/es/documento/informe-anual-seguridad-nacional-2022>)
- DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD NACIONAL. (2023). “Informe Anual de Seguridad Nacional 2023”. (<https://www.dsn.gob.es/es/documento/informe-anual-seguridad-nacional-2023>)
- DEPARTAMENTO DE SEGURIDAD NACIONAL (2022) “Lucha contra las campañas de desinformación en el ámbito de la seguridad nacional. Propuestas de la sociedad civil”. (<https://www.dsn.gob.es/es/documento/lucha-contra-campa%C3%B1as-desinformaci%C3%B3n-%C3%A1mbito-seguridad-nacional-propuestas-sociedad-civil>)
- JOURNAL OFFICIEL DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE. (2018). “Loi 2018-1202 du 22 décembre 2018 relative à la lutte contre la manipulation de l’information”; (<https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000037847559>)
- PORTAL JURÍDIC DE CATALUNYA (2014). “Llei 19/2014 del 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern” (<https://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/6780/1886480.pdf>)
- RAAD VAN STATE (2024), “Arrest nr. 259.510 van 17 april 2024 in de zaak A. 241.706/X-18.654”, (<http://www.raadvst-consetat.be/arr.php?nr=259510>)
- SECRÉTARIAT GÉNÉRAL DE LA DÉFENSE ET DE LA SÉCURITÉ NATIONALE. (2022). “Rapport d’Activité 2022”. (https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/V10_Rapport_2022_page_%C3%A0_page.pdf)
- SÛRETÉ DE L’ÉTAT. (2022). “Intelligence Report 2021-2022”. (https://www.vsse.be/sites/default/files/ra-vsse-2022-fr-web-r2_0.pdf)

6.3- Documents de la UE (Legislació, informes, comunicats...)

- BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO “Tratado de la Unión Europea”. 2009
(<https://www.boe.es/doue/2010/083/Z00013-00046.pdf>)
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION “A Strategic Compass for Security and Defence- For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security” 2022
(https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf)
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION “Council conclusions on Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI)” 18 de juliol de 2022
(<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11429-2022-INIT/en/pdf>)
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, “Council Decision (CESP) 2023/2874 of 18 December amending Decision 2014/512/CFSP concerning restrictive measures in view of Russia’s actions destabilising the situation in Ukraine”; *Official Journal of the European Union*; 18 de desembre de 2023 (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302874)
- EUROPEAN COMMISSION “Commission reviews relations with China, proposes 10 actions” 12 de març de 2019 (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_1605)
- EUROPEAN COMMISSION “Digital Services Act: Commission designates first set of Very Large Online Platforms and Search Engines” 25 d’abril de 2023
(https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2413)
- EUROPEAN COMMISSION; “Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Tackling COVID-19 disinformation - Getting the facts right” 10 de juny de 2020
(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0008>)
- EUROPEAN COMMISSION, DIRECTORATE-GENERAL FOR COMMUNICATIONS NETWORKS, CONTENT AND TECHNOLOGY, “Digital Services Act : application of the risk management framework to Russian disinformation campaigns” *Publications Office of the European Union*. 2023 (<https://data.europa.eu/doi/10.2759/764631>)
- EUROPEAN COUNCIL “Special meeting of the European Council (17 and 18 April 2024) – Conclusions” 18 d’abril de 2024 (<https://www.consilium.europa.eu/media/m5jlwe0p/euco-conclusions-20240417-18-en.pdf>)
- EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE; “1st EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats”, Febrer de 2023

(<https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/EEAS-DataTeam-ThreatReport-2023..pdf>)

- EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE “Annual progress report on the Implementation of the Strategic Compass for Security and Defence”. Març de 2023

(https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/StrategicCompass_1stYear_Report.pdf)

- EUROPEAN PARLIAMENT “Foreign Interference: MEPs call for urgent protection of 2024 European elections” 1 de juny de 2023 (<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230524IPR91908/foreign-interference-meps-call-for-urgent-protection-of-2024-european-elections>)

- EUROPEAN PARLIAMENT “Media Freedom Act : A new bill to protect EU journalists and press freedom” 13 de març de 2024 (<https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19014/media-freedom-act-a-new-bill-to-protect-eu-journalists-and-press-freedom>)

- EUVSDISINFO “Contrarrestar las continuas campañas de desinformación de Rusia: Ocho años de EUVsDisinfo”. 5 de juliol de 2023 (<https://euvdisinfo.eu/es/contrarrestar-las-continuas-campanas-de-desinformacion-de-rusia-ocho-anos-de-euvdisinfo/>)

- OFFICIAL JOURNAL OF THE EUROPEAN UNION; “Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act)” 27 d’octubre de 2022 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065>)

- PAWLAK, P. (2015). “At a Glance: Understanding Hybrid Threats”. *European Parliament Research Service*. Juny de 2015.
([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/564355/EPRS_ATA\(2015\)564355_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2015/564355/EPRS_ATA(2015)564355_EN.pdf))

6.4- Mitjans de comunicació

- ASSOCIATED PRESS. *Belgium launches probe into suspected Russian interfering in upcoming EU elections*. (12 d’abril de 2024). (<https://apnews.com/article/eu-elections-russia-interference-f0962ec30ba2ec3833f755ccdc8bc6b2>)

- DER SPIEGEL. *Corruption scandal badly shakes European Parliament Credibility*. (16 de desembre de 2022). (<https://www.spiegel.de/international/corruption-scandal-in-the-european-parliament-who-got-the-bags-of-money-a-10e736f6-108a-472f-8fc2-77c6f48dea2a>)

- FINANCIAL TIMES. *Chinese spies recruited European politician in operation to divide west*. (15 de desembre de 2023). (<https://www.ft.com/content/601df41f-8393-46ad-9f74-fe64f8ea1a3f>)
- LA LIBRE BELGIQUE. *Alexander De Croo parle de l'ingérence russe sur les élections européennes*. (12 d'abril de 2024). (<https://www.lalibre.be/videos/2024/04/12/alexander-de-croo-parle-de-l-ingerence-russe-sur-les-elections-europeennes-x3v3mpz/>)
- LE SOIR. *Messages WhatsApp, rendez-vous discrets et coups tordus: le lobbying pro-Qatar forcené d'Eva Kaili*. (8 de desembre de 2023). (<https://www.lesoir.be/554196/article/2023-12-08/messages-whatsapp-rendez-vous-discrets-et-coups-tordus-le-lobbying-pro-qatar>)
- MIERZYNSKA, ANNA “Visegrad24-Trump fans close to Polish Foreign Ministry. Anonymous account mystery revealed”. *OKO.press* (8 de setembre de 2022) (<https://oko.press/visegrad24-anonymous-account-mystery-revealed>)
- POLITICO. *Police raid EU Parliament offices in 'Russiagate' probe*. (29 de maig de 2024), (<https://www.politico.eu/article/belgium-cops-raid-eu-parliament-mep-office-russiagate-probe/>)

6.5- Altres documents i enllaços

- IBERIFIER (2024) *Spain & Portugal fact-checking Brief Q4 2023*. IBERIFIER. (<https://iberifier.eu/2024/01/10/iberifier-reports-spain-portugal-fact-checking-brief-q4-2023/>)
- OTAN (2022) *NATO Strategic Concept 2022* (https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf)
- REPORTEROS SIN FRONTERAS (2024) *Clasificación del 2024* (<https://rsf.org/es/clasificacion>)

7-Annex

L'argument de protegir la seguretat pot sovint utilitzar-se per posar límits a altres drets i llibertats més enllà de la de premsa o d'informació, com pot ser el cas de la llibertat d'expressió o de reunió. En qualsevol cas aquesta decisió ha d'estar avalada pels tribunals de justícia per assegurar que s'està restringint aquest dret per tal de protegir quelcom més important, que seria la seguretat nacional o de la població. Alhora, aquestes mesures han de ser aplicades pels poders públics, és a dir per la institució competent. Tanmateix, a vegades hi ha hagut casos concrets on això s'ha intentat fer a la inversa, és a dir, que, per exemple, una institució pública prohibeixi una reunió amb l'argument de garantir la seguretat, però sense comptar amb l'aval de la justícia, que és qui garanteix si aquesta prohibició o restricció va d'acord amb el dret vigent i és adequada. Sense aquesta garantia s'estarien vulnerant drets importants de manera totalment arbitrària, i suposaria un risc per a les societats democràtiques. Un exemple recent ha succeït a Bèlgica. El 16 d'abril de 2024 s'havia de celebrar una trobada entre líders de l'extrema dreta europea en una sala situada al municipi de Sint-Josse-ten-Noode, un dels dinou municipis que conformen la regió de Brussel·les-Capital. A la reunió havien d'assistir-hi noms destacats de la política europea, com el primer ministre hongarès, Viktor Orbán, el líder del partit britànic Reform UK, Nigel Farage o el de la formació francesa Reconquête, Éric Zemmour, entre d'altres participants. Tanmateix, l'alcalde d'aquesta comuna brussel·lesa, Emir Kir, va considerar que aquesta conferència amenaçava l'ordre públic i la seguretat dins el territori de la seva comuna i va prohibir la celebració d'aquesta trobada, ordenant a la policia que l'aturés de manera immediata. Ho va fer, però, sense cap autorització judicial que avalés aquesta prohibició, que afectava a llibertats bàsiques reconegudes constitucionalment com la d'expressió o la de reunió. Aquesta decisió va ser ràpidament criticada pel primer ministre del país, Alexander De Croo, que a través de les xarxes va qualificar aquesta decisió com a «inacceptable» i com una violació de la constitució del país⁶⁶. Finalment, l'endemà d'aquests fets el Consell d'Estat belga va dictaminar que la mesura presa per l'alcalde era desproporcionada i que s'havia de poder celebrar l'esdeveniment⁶⁷, cosa que finalment va succeir durant aquell mateix dia, malgrat que Kir va continuar mantenint la seva posició de què la reunió podria afectar a l'ordre públic i la seguretat dins el seu municipi⁶⁸.

⁶⁶ DE CROO; Alexander (@alexanderdecroo). 16 d'abril de 2024 "What happened at the Claridge today is unacceptable. Municipal autonomy is a cornerstone of our democracy but can never overrule the Belgian constitution guaranteeing the freedom of speech and peaceful assembly since 1830. Banning political meetings is unconstitutional. Full stop". (<https://x.com/alexanderdecroo/status/1780266715277914324>). (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁶⁷ RAAD VAN STATE, sentència nr. 259.510 van 17 april 2024 in de zaak A. 241.706/X-18.654, 17 d'abril de 2024. (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)

⁶⁸ KIR; Emir (@emir_kir). 17 d'abril de 2024 "Être Bourgmestre, c'est être garant de la sécurité publique. Mon arrêté d'interdiction de cette manifestation s'est basé sur une analyse de l'Ocam. Mon absence de sympathie pour ceux qui prêchent

Aquest cas demostra que la seguretat és un concepte molt ambigu i que mal entès o interpretat pot suposar violacions molt greus d'altres drets. En el cas de Bèlgica es reconeix el dret a l'autonomia municipal sempre que prengui les decisions proporcionades. És important que la justícia, doncs, assegurí que les institucions actuen de manera proporcional en els casos on el que es vol preservar la seguretat i que les institucions públiques no sobrepassen les seves competències ni violen els drets reconeguts legalment. Aquest cas també demostra que l'excusa de preservar la seguretat es podria utilitzar també per restringir altres drets, com el de la informació, que també va lligat amb el d'expressió. La línia entre ser proporcional o no en aquests casos pot ser molt fina i, per tant, la justícia s'ha d'encarregar de vetllar perquè si aquests drets es restringeixin sigui per motius degudament argumentats. Finalment, això posa sobre la taula la reflexió de si els ordenaments jurídics haurien de donar una definició més precisa sobre el que és la seguretat i de quan es poden restringir altres drets fonamentals per tal de protegir la seguretat com a benefici superior del país o de la societat.

la haine est assumée mais c'est le maintien" (https://x.com/emir_kir/status/1780470447756193908) (Consultat per últim cop el 16 de juny de 2024)